

STRATEGI FÖR RÅDET FÖR FINLANDS UNIVERSITETSBIBLIOTEK 2007–2012

<p>MISSION Rådet för universitetsbiblioteken säkrar att universitetsbibliotekens gemensamma målsättningar nås och stöder bibliotekens verksamhetsförutsättningar i synnerhet inom universiteten.</p>	
<p>VISION FINLANDS UNIVERSITETSBIBLIOTEK – KÄRNAN FÖR FORSKNINGENS OCH INLÄRNINGENS INFRASTRUKTUR Rådet för universitetsbiblioteken utformar användbarhet och tillgänglighet hos framtida forskningsinformation och är en central samhällelig aktör inom sitt fält.</p>	
<p>MÅLSÄTTNINGAR</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. främja universitetsbibliotekens genomslagskraft vid utförande av universitetens grunduppgifter 2. påverka samhälleligt beslutsfattande och offentlig debatt speciellt för att säkra ansaffning av informationsmaterial 3. utöka rådets nationella och internationella synlighet 4. utveckla gemensamma verksamhetsmetoder 5. förbättra produktiviteten inom verksamhetsområdet 	<p>KRITISKA FRAMGÅNGSFAKTORER</p> <ul style="list-style-type: none"> • utveckla ett gemensamt system för mätning av genomslagskraft • påverka lagstiftning och andra dokument i anslutning till universitetsbibliotekens verksamhet • delta i olika föreningars och organisationers verksamhet • nationell och internationell synlighet • utnyttjande av internationella nätverk • rådets beslutsfattandemodeller och verksamhetsmodeller • förutse framtida behov • förnuftigt förenhetliga kärprocesser och fastställa en grundnivå för tjänster • skapa nya tjänster och verksamhetsmodeller • utnyttja ny teknik vid utveckling av tjänster • samarbete med samarbetspartners
<p>INTRESSENTGRUPPER</p> <ul style="list-style-type: none"> • beslutsfattare: undervisningsministeriet, rektorsrådet som representant för universiteten • samarbetspartners: finansärer, övriga minnesorganisationer, forskarsamhällen, sektorforskningsinstitut, FSF, bibliotekssällskap, CSC, FVU, biblioteken vid yrkeshögskolor, specialbibliotek, allmänna bibliotek, Nationalbiblioteket, Depåbiblioteket • användare: studerande, forskare och andra användare i projekt och bibliotek 	<p>FÖRÄNDRINGAR I VERKSAMHETSMILJÖN</p> <ul style="list-style-type: none"> • kraven på effektivisering och genomslagskraft i produktionsprogrammet för undervisningsministeriets förvaltningsområde och strukturell utveckling av högskolorna, bibliotekens utvidgade verksamhetsfält • internationaliseringens utmaningar: utveckling av forskning och undervisning i internationell riktning, internationalisering av bibliotekstjänster • helhetsutveckling av informations- och kommunikationsteknik inom statsförvaltningen och snabb förändring av informationssystem
<p>AKTÖRER</p> <ul style="list-style-type: none"> • universitetsbiblioteken, Nationalbiblioteket, Depåbiblioteket 	<p>VÄRDERINGAR</p> <ul style="list-style-type: none"> • öppenhet, expertis, samarbete och fri tillgång till information och forskning

1. Inledning

Strategin anger riktlinjer för universitetsbibliotekens verksamhet 2007–2012. Strategin har upprättats i samarbete mellan cheferna för universitetsbiblioteken. Strategin utarbetades av en separat arbetsgrupp¹ bestående av medlemmar i rådet och en representant för Nationalbiblioteket. Vid upprättandet av strategin rådfördes representanter² för intressentgrupperna.

2. Rådet för Finlands universitetsbibliotek

Rådet för Finlands universitetsbibliotek är ett organ för samordning och utveckling av universitetsbibliotekens nätverk. Rådet består av universitetsbiblioteken, Nationalbiblioteket och Depåbiblioteket. Rådet väljer en ordförande för två år och ett arbetsutskott ur sin medlemskår samt en samarbetssekreterare som tillhör Nationalbibliotekets personal.

Rådet avger utlåtanden, väcker initiativ, gör framställningar, beställer utredningar, beslutar om initiering av gemensamma projekt och tillsätter arbetsgrupper. Rådet har följande direkta resurser till sitt förfogande: rådets sammanträden, arbetsutskottets sammanträden och sekreterarens och de projektanställdas arbetsinsatser. Indirekt kan rådet använda sig av universitetsbibliotekens personal i sitt arbete.

Rådets beslut fattas i konsensus. Rådet kan emellertid genom separat beslut ge beslutanderätt åt arbetsutskottet i vissa specifika frågor.

Rådet verkar genom sina representanter i en rad olika arbetsgrupper och deltar i olika gemensamma sammanträden. Rådet anordnar gemensamma sammankomster och sammanträden med sina intressentgrupper.

3. Värderingar

Rådet för Finlands universitetsbiblioteks verksamhet styrs av följande värderingar: öppenhet, expertis, samarbete och fri tillgång till information och forskning.

¹ Strategigruppen består av: Ari Muhonen, Tekniska högskolans bibliotek (ordförande); Helena Hämynen, Joensuu universitetsbibliotek; Jarmo Saarti, Kuopio universitetsbibliotek; Kristiina Hormia-Poutanen, Nationalbiblioteket; Heli Myllys, Vetenskapsbiblioteket i Vik vid Helsingfors universitet; Esko Ala-Peijari, Teaterhögskolans bibliotek; Pirjo Vatanen, Jyväskylä universitetsbibliotek; Helena Mattila, Nationalbiblioteket (sekreterare).

² Strategin kommenterades av arbetsutskottet för rektorsrådet och rådets huvudsekreterare, kulturrådet Anneli Äyräs och undervisningsrådet Annu Jylhä-Pyykönen samt överinspektör Anne Lehto från undervisningsministeriet, rektor Matti Uusitupa från Kuopio universitet, professor Markku Löytönen från Helsingfors universitet och utbildningspolitiska sekreteraren Juhani Nokela från Finlands studentkårers förbund.

4. Nulägesanalys

Universitetsbiblioteken har en gemensam verksamhetsmiljö som utgör grund för rådets arbete.

STARKA SIDOR	MÖJLIGHETER
<p>Kvalitet och genomslagskraft: gemensamma målsättningar och verksamhetsmetoder, utvecklingsprojekt, konsortier och nätverk, nationella bibliotekstjänster riktade till det vetenskapliga samfundet, fungerande relationer till beslutsfattare, höjd kvalitetsnivå</p> <p>Kunnande: nätverkskompetens, kännedom om verksamhetsfältet för vetenskapliga bibliotekstjänster</p> <p>Arbetsfördelning: ökning av produktivitet</p> <p>Samarbete: interaktion i biblioteks-nätverket</p>	<p>Innovativitet: utveckling av nya tjänster och sätt att producera dessa</p> <p>Samarbete: nya samarbetspartners, nationella och internationella nätverk, arbetsfördelning och rationalisering av verksamheter, strukturell förändring av högskolornas nätverk</p> <p>Synlighet: marknadsföring, utveckling av intressebevakning, påvisande av produktivitet och genomslagskraft, referentgranskning</p> <p>Teknik: utnyttjande av ny teknik</p>
SVAGA SIDOR	HOT
<p>Beslutsfattandeprocess: fragmentarisering och asynkronitet, implementering</p> <p>Synlighet: svårigheter att påvisa resultat och genomslagskraft</p> <p>Internationellt samarbete: rådets internationella verksamhet</p>	<p>Okontrollerbar förändring: kraftig strukturell förändring av högskolenätverket</p> <p>Lagstiftning: bibliotekets traditionella verksamhetsmetoder begränsas av nya stadgar</p> <p>Konkurrens: kommersialisering av informationsproduktion, globalisering, alternativa informationsförmedlare</p>

5. Förändringar i verksamhetsmiljön

Under strategiperioden 2007–2012 inverkar följande förändringar i verksamhetsmiljön direkt på rådets verksamhet eller genom förändring i verksamhetsförutsättningarna för universitetsbiblioteken:

- **Kraven på effektivisering och genomslagskraft i produktivetsprogrammet för undervisningsministeriets förvaltningsområde³ och den strukturella utvecklingen av högskolorna, bibliotekens utvidgade verksamhetsfält**

Grundprincipen för produktivetsprogrammet för undervisningsministeriets förvaltningsområde är effektivisering av verksamheten, minskad personal till följd av de minskade åldersklasserna och grundandet av gemensamma servicecentraler. Genom olika typer av regionala och nationella konsortier eftersträvas en effektivisering av verksamheten. Målsättningen för den strukturella förändringen av högskolorna är att uppnå ett ändamålsenligt antal högskolor och verksamhetsnätverk samt en högklassig kvalitet och genomslagskraft av verksamheten. För att dessa målsättningar skall kunna uppnås, förutsätter undervisningsministeriet att universiteten bildar större och effektivare helheter och tydligare profilerar sin verksamhet. Å andra sidan innebär en allt starkare fokusering på vetenskap, forskning, universitetens tredje uppgift och livslångt lärande att bibliotekens verksamhet ställs inför nya krav och att bibliotekens verksamhetsfält ytterligare utvidgas.⁴

Universitetsbiblioteken kan möta ovannämnda utmaningar i sin verksamhetsmiljö genom att

- fortsätta sin strategi att identifiera och utveckla nya centraliserade tjänster och externalisera underhållet av dessa och på andra sätt utveckla sina verksamhetsprocesser och fortsätta att utnyttja informationsteknik
- utveckla sin nätverksverksamhet genom att förenhetliga sina kärnprocesser och fastställa en grundnivå för sina tjänster
- utveckla produktionsmodeller för alla gemensamma tjänster, även för lokala konsortier bestående av olika aktörer
- påverka politiskt beslutsfattande utgående från bibliotekssektorernas gemensamma intressen oberoende av beslutsfattandesystemens fragmentarisering
- vid anskaffning av material specialisera sig till exempel på sitt eget universitets starka forskningsområden samtidigt som de ser till att samlingarna är nationellt täckande och lätt tillgängliga för användare
- sköta sitt utvidgade uppgiftsområde på tidigare nämnda sätt men också genom nyallokering av resurser och se till att nya viktiga arbetsuppgifter tilldelas tillräckliga tilläggsresurser.

- **Internationaliseringens utmaningar: utveckling av forskning och undervisning i internationell riktning, internationalisering av bibliotekstjänster**

Universitetsbiblioteken skapar för sin del förutsättningar för högklassig forskning och utbildning. Deras verksamhet inverkar på den nationella innova-

³ Produktivetsprogrammet för undervisningsministeriets förvaltningsområde 2006—2010.

⁴ Regeringens strategidokument 2006. Regeringens tväradministrativa politikprogram och politikområden.

tionsmiljöns funktionalitet och effektivitet samt på Finlands internationella konkurrenskraft. Utvecklingen av forskningens infrastruktur förutspås att bli en viktig fråga under strategiperioden.⁵ Bolognaprocessen, vars målsättning är att bilda ett europeiskt högskoleområde före utgången av 2009, kommer med högsta sannolikhet att innebära en ökad internationell rörlighet för studerande, lärare och forskare och attrahera internationella studerande, forskare och undervisningspersonal till Finland. Till Bolognaprocessens övriga målsättningar hör jämförbarhet och transparens av uppnådda kvalifikationer, närmare kopplingar mellan det europeiska området för högre utbildning (The European Higher Education Area – EHEA) och det europeiska forskningsområdet (European Research Area – ERA) samt kvalitetssäkring av undervisningen. Universitetsbibliotekens verksamhet inverkar även på internationell lagstiftning, i synnerhet på utvecklingen av föreskrifter för internationell upphovsrätt och Europeiska unionens servicedirektiv. Genom att stöda Open Access-publicering och delta i FinELib-konsortiet, kan biblioteken förbättra tillgängligheten av forskningsmaterial. Google och andra olika internationella kommersiella tjänster utmanar biblioteken till att utveckla sina tjänster. Internationaliseringens utmaningar förutsätter att universitetsbiblioteken genom sitt råd

- verkar aktivt i förhållande till olika vetenskapsområden, följer den internationella och nationella debatten om forskningsinfrastruktur, för sin del främjar utvecklingen av forskningsinfrastrukturer
- följer ändringar i Berlindeklarationen, utvecklingen av Open Access och lags-tiftning om upphovsrätt
- uppföljer förberedande lagstiftning och tillämpning av befintlig lagstiftning gäl-lande biblioteken och informerar nationella beslutsfattare om universitetsbi-bliotekens synpunkter
- befullmäktigar universitetsbibliotekens representanter till att verka i interna-tionella organisationer och att även representera rådet och bedriva samar-be-te i utnämningsfrågor
- och som universitetsbibliotek
- utökar sina tjänster på främmande språk
- ser till att katalogisering och innehållsbeskrivning är enhetlig och högklassig för att trygga sin konkurrenskraft och möjliggöra samarbete med interna-tionella aktörer
- i samarbete utvecklar resultaten från projektet för informationskompetens som initierades under Bolognaprocessens första fas så att de möter beho-ven hos internationella studerande, forskarstuderande och forskare
- fastställer universitetsbibliotekets roll som en del av den vetenskapliga kom-munikationens publikationscykel
- i sin verksamhet beaktar frågor gällande upphovsrätt och lagstiftning som reglerar denna.

⁵ European Forum for Research Infrastructures verksamhet. Vid seminariet för nationell infrastrukturpolitik i maj 2005 framgick behov av en nationell infrastrukturpolitik.

■ Helhetsutveckling av informations- och kommunikationsteknik inom statsförvaltningen⁶ och den snabba utvecklingen inom informationssystemen

Universitetsbiblioteken är föregångare vad gäller utvecklingen av kundorienterade gemensamma informationssystem och deras kompatibilitet. Under strategiperioden kommer IT-samarbetet utvidgas till att övergripa de traditionella sektorsgränserna, vilket innebär att sam användning av informationsmaterial och program ytterligare kommer att öka. De informations- och kommunikationstekniska systemen förenhetligas, och informationsarkitekturen kommer i ännu högre mån att grunda sig på gemensamma standarder. Den ständiga ökningen av elektroniskt informationsmaterial och utvecklingen av elektronisk kundtjänst, elektronisk administration och elektroniska tjänster kräver att bibliotekens verksamhetsprocesser fastställs och förnyas. En effektivisering av anskaffning, underhåll och förmedling av information ändrar bibliotekets roll som serviceproducent: informationen måste förmedlas i realtid och helst skraddarsys direkt in i inlärnings-, undervisnings- och forskningsprocesserna. Integreringen av distans- och närtjänster in i utbudet av olika material och andra tjänster kräver utvidgad regional och nationell samverkan och koordination. Bibliotekens roll som utgivare av material i elektronisk form kommer att bli allt större och medföra ett behov av standardiserade metoder och verktyg i anslutning till publikationsutbudet. Kunden önskar sig ett servicekoncept som förutsätter att universitetsbiblioteken:

- i samarbete garanterar nationellt, kompatibelt och användarvänligt informationsmaterial på nätet
- fortsätter och utvidgar sitt nationella samarbete vid anskaffning av material (anskaffningskonsortier, underhåll, distribution, rättighetsadministration, användningsrätt, underhåll av databas, kontraktsadministration)
- främjar sam användning av material
- ser till att bibliotekens tjänster integreras till en del av undervisnings-, inlärnings- och forskningsprocessen
- fortsätter utvecklingen av kompatibla informations- och kommunikationstekniska metoder och hjälpverktyg i samarbete med Nationalbiblioteket, bibliotekssektorerna och andra aktörer
- fastställer sin roll inom den elektroniska publiceringsverksamheten.

6. Mission och vision

Mission: Rådet för Finlands universitetsbibliotek säkrar att universitetsbibliotekens gemensamma målsättningar uppnås och stöder bibliotekens verksamhetsförutsättningar i synnerhet inom universiteten.

Vision:

FINLANDS UNIVERSITETSBIBLIOTEK – KÄRNAN FÖR FORSKNINGENS OCH INLÄRANDETS INFRASTRUKTUR

Rådet för universitetsbiblioteken utformar användbarhet och tillgänglighet hos framtida forskningsinformation och är en central samhällelig aktör inom sitt fält.

⁶ Statsrådets principbeslut om utvecklande av IT-verksamheten 15.6.2006. Informationsförvaltningsstrategi för undervisningsministeriets förvaltningsområde 2006–2015.

7. Strategiska målsättningar

1. synliggöra genomslagskraften av universitetsbiblioteken vid utförandet av universitetens grunduppgifter
2. påverka samhälleligt beslutsfattande och offentlig debatt i synnerhet för att trygga anskaffningen av informationsmaterial
3. utöka rådets nationella och internationella synlighet
4. utveckla gemensamma verksamhetsmetoder
5. förbättra produktiviteten inom verksamhetsområdet

8. Kritiska framgångsfaktorer

Målsättningar KRITISKA FRAMGÅNGSFAKTORER	MÄTARE
<p>1. Synliggöra Universitetsbibliotekens genomslagskraft vad gäller utförandet av universitetens grunduppgifter</p> <ul style="list-style-type: none"> • utveckla ett gemensamt mät-system för genomslagskraft 	<p>Ett mätsystem har skapats som kan påvisa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hur väl universitetsbiblioteken uppfyller forskarnas informationsbehov (kundenkät) • hur bibliotekens verksamhet medverkar till att förkorta de studerandes studietider och inverka på nivån på de studerandes lärdomsprov (forskning)
<p>2. Inverka på samhälleligt beslutsfattande och offentlig debatt för att trygga i synnerhet anskaffningen av informationsmaterial</p> <ul style="list-style-type: none"> • påverka lagstiftning och andra för universitetsbibliotekens verksamhet relevanta dokument • delta i olika föreningars och organisationers verksamhet 	<ul style="list-style-type: none"> • frågor av betydelse för universitetsbiblioteken återspeglas i ny lagstiftning eller i relevanta dokument/lagstiftning eller relevanta dokument innehåller inte för universitetsbiblioteken ofördelaktiga aspekter • antal begäranden om utlåtande • föreningar och organisationer av betydelse för rådet har listats • rådet har aktiva representanter i alla listade organisationer

Målsättningar KRITISKA FRAMGÅNGSFAKTORER	MÄTARE
<p>3. Utöka rådets nationella och internationella synlighet</p> <ul style="list-style-type: none"> • nationell och internationell synlighet • utnyttja internationella nätverk 	<ul style="list-style-type: none"> • en kommunikationsplan har upprättats • presentation av rådet (antal artiklar och framställningar) • antal besökare som bekantat sig med rådets verksamhet • anslutning till centrala nätverk • gemensamma projekt med internationella samarbetspartners
<p>4. Utveckla gemensamma verksamhetsmetoder</p> <ul style="list-style-type: none"> • rådets modeller för beslutsfattande och verksamhetsmodeller • förutse framtida behov 	<ul style="list-style-type: none"> • antal fattade beslut • förverkligande av beslut • rådet förbinder sig till beslut och projekt • att för universitetsbiblioteken viktiga frågor inarbetas i universitetens strategier • verksamhetens framgång (självutvärdering) • internationell betydelse av de frågor som rådet bedriver (benchmarking)
<p>5. förbättring av produktivitet</p> <ul style="list-style-type: none"> • förnuftigt förenhetligande av kärnprocesser och fastställande av en grundnivå för tjänster • skapande av nya tjänster och verksamhetsmodeller • utnyttjande av ny teknik vid utvecklingen av gemensamma tjänster • samarbete med partners 	<ul style="list-style-type: none"> • en beskrivning av centrala, tillräckligt enhetliga processer för universitetsbiblioteken har gjorts • antalet nya tjänster hos universitetsbiblioteken som initierats av rådet under strategiperioden • universitetsbiblioteken har gjort en gemensam plan om användning och utveckling av informations- och kommunikationsteknik i bibliotekstjänster • universitetsbibliotekens besparingar tack vare centraliserad materialanskaffning (understöd från UVM + besparingar i arbetsmängd + mängdrabatter) • uppnådd nytta tack vare centraliserat informationssystem • antal gemensamma projekt • antal gemensamma lokaler, tjänster och personal med samarbetspartners